Motion

1976/77:38

av herr Werner m. fl.
med anledning av propositionen 1976/77:22 om statsbidrag till hemspråksundervisning för invandrarbarn m. m.

I propositionen föreslås statsbidrag utgå till hemspråksträning för sexåringar i förskolan med ett schablonbelopp per deltagande barn i förskolan om 1 900 kr. per år inklusive bidrag till vissa arbetsgivaravgifter. Beloppet beräknas motsvara 1 veckotimme per deltagande barn och således ge fyra timmar per vecka för grupper om fyra. För grundskolan föreslås en liknande konstruktion baserad på en beräkning av 1,1 lärarveckotimmar per elev eller 1 765 kr. per lärarveckotimme och år, vartill kommer bidrag till vissa arbetsgivaravgifter. Om man förutsätter grupper om fyra elever betyder detta något mer än fyra timmar per elev och vecka. För gymnasieskolan har beräkningsgrunden föreslagits bli 0,75 lärarveckotimmar per deltagande elev.

Förutom förslaget om statsbidragsbestämmelser innehåller propositionen ställningstaganden som innebär försämringar i jämförelse med det beslut om hemspråksundervisningen som antogs av riksdagen i våras. I samband därmed angavs behörighetsregler som endast under särskilda förhållanden (hänvisning till andra meriter) skulle kunna frångås. I propositionen 1976/77:22 skjuts mellertid "personlig lämplighet" i förgrunden, och detta motiveras av de kurativa uppgifter som läggs på hemspråkslärarna. Vpk vände sig i motionen 1975/76:2501 mot sammanblandningen av lärar- och kuratorsuppgifter och hävdade att klara kompetenskrav borde ställas på hemspråkslärarna och att de kurativa uppgifterna skulle skötas av särskilt utbildad tvåspråkig personal. Vi anser det fortfarande felaktigt att förfuska både undervisning och sociala åtgärder genom att sänka kompetenskraven på personalen. Vi ser det också som ett försök från regeringens sida att smita undan ansvaret för en nödvändig och omfattande utbildning av de aktuella personalkategorierna.

Av propositionen framgår också uppfattningen att hemspråksundervisningen kan bedrivas av personal med samma kompetens, oavsett på vilken nivå i skolsystemet den sker. Således knyts tjänsterna som hemspråkslärare till grundskolan och inte till skolväsendet i kommunen, så som riksdagen beslöt i våras. Vpk anser att på samma sätt som man har skilda kompetenskrav på lärare i andra ämnen beroende på vilken nivå de tjänstgör, måste detta också gälla hemspråkslärarna. Därför bör tjänster för hemspråkslärare inrättas även i gymnasieskolan.

I propositionen påpekas mycket riktigt den betydelse som förskoleåldern

har för barnens språkliga utveckling. Som en konsekvens av den uppfattningen bör inte statsbidraget knytas enbart till den del av förskoleverksamheten, vilken åläggs kommunerna som en skyldighet enligt lagen om barnomsorg. Statsbidrag bör utgå inte bara till hemspråksträning för sexåringar, utan till hemspråksträning närhelst den bedrivs inom förskolan. Staten bör således påta sig ett ansvar för att hemspråksträning bedrivs även före sex års ålder.

Propositionens förslag till statsbidragsbestämmelser innebär att fyra timmars hemspråksundervisning per vecka uppnås i förskola och grundskola samt tre timmar i gymnasieskolan under förutsättning att grupper på fyra elever kan bildas. Detta innehär en klar risk för diskriminering av små språkgrupper. Fyra timmar per vecka måste betraktas som ett minimum, och varje invandrarbarns rätt till en undervisning på sitt hemspråk av den omfattningen bör garanteras. Därför bör bestämmelserna utformas så, att om en grupp på fyra elever ej kan ordnas utan olägenhet för eleverna, skall statsbidrag ändå utgå som om gruppen bestod av fyra elever.

Omfattningen av hemspråksundervisningen har ökat kraftigt det senaste året, men det är fortfarande så, att en stor majoritet av invandrarbarn inte deltar i den. Hemspråksundervisningen är frivillig och beroende av föräldrarnas initiativ och insikt om problemen med halvspråkighet och av den aktivitet kommunerna utvecklar för att informera invandrarbarnens föräldrar om de rättigheter barnen har. Vpk anser att det är nödvändigt att göra hemspråksundervisningen obligatorisk för att ge invandrarbarnen samma utvecklings- och utbildningsmöjligheter som svenska barn. En sådan åtgärd skulle också höja hemspråkets ställning i förhållande till övriga skolämnen, och en konsekvens borde då vara att de större invandrarspråken som t. ex. finska, danska, norska, grekiska och serbokroatiska kunde ges samma status som exempelvis tyska och franska på grundskolans högstadium.

Ytterligare en komplettering bör ges till statsbidragsbestämmelserna. På grundskolans lågstadium bör invandrarbarnen garanteras rätten till en första läs- och skrivträning på sitt modersmål. Det är inte nog med att kunna tala sitt modersmål, man måste också kunna läsa och skriva det. Erfarenheterna visar att en sådan läs- och skrivträning också avsevärt skulle komma att underlätta inlärningen av samma färdigheter på svenska.

För att inom rimlig tid och med god kvalitet genomföra hemspråksundervisning och -träning fordras en konsekvent satsning på utbildning av hemspråkslärare. Därför bör tvåspråkiga förskole- och grundskolelärareaspiranter ges en bestämd kvot vid intagning till respektive lärarutbildningsanstalter.

Under hänvisning till ovanstående och med godkännande av proposition 1976/77:22 i övrigt föreslås

att riksdagen till regeringen uttalar

1. att tjänster som hemspråkslärare ges likvärdig tjänsteställning med likvärdiga kompetenskrav som gäller för annan lärarper-

sonal med motsvarande pedagogiska uppgifter på motsvarande nivå i skolsystemet;

2. att tjänster som hemspråkslärare skall inrättas även i gymnasieskolan;
3. att de kurativa uppgifterna för invandrarbarnen i första hand bör skötas av kurativt utbildad tvåspråkig personal och att i de fall då hemspråksläraren ändå handhar dessa uppgifter de inte får inkräkta på den pedagogiska verksambeten;
4. att hemspråksundervisningen görs obligatorisk och ges samma ställning som övriga obligatoriska ämnen inom grundskolan;
5. att de större invandrarspråken som t. ex. finska, danska, norska, grekiska och serbokroatiska ges samma status som t. ex. tyska och franska på grundskolans högstadium (dvs. B-språks status);
6. att, även då hemspråksträningsgrupp eller hemspråksundervisningsgrupp omfattande fyra elever ej kan ordnas utan olägenhet för eleverna, statsbidrag ändå skall utgå som om gruppen bestod av fyra elever;
7. att statsbidrag skall utgå för hemspråksträning för alla ålderskategorier inom förskolan;
8. att rätten till en första läs- och skrivträning på hemspråket garanteras alla invandrarbarn i grundskolans lågstadium; samt
9. att tvåspråkiga förskole- och grundskolelärareaspiranter ges en bestämd kvot vid intagningen till respektive lärarutbildningsanstalter.

Stockholm den 8 december 1976

LARS WERNER (vpk)
i Tyresö

EIVOR MARKLUND (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

KARIN NORDLANDER (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk)
i Malmö

GOTAB 52717 Stockholm 1976